

FACTSHEET ZZP

FACTSHEET ZZP

WAT IS ZZP?

ZZP is de afkorting voor Zelfstandige Zonder Personeel. Een zzp'er is een zelfstandig ondernemer. Hij bepaalt zelf welke klussen hij doet, doet deze voor verschillende opdrachtgevers en voor eigen rekening en risico.

OMVANG

1,1 miljoen

WANNEER IS CONTRACTING EEN SCHIJNCONSTRUCTIE?

Als een zzp'er werkt **onder gezag van opdrachtgever** en bijna niet te onderscheiden zijn van werknemers.

WAT BESPAART EEN WERKGEVER IN DE PRAKTIJK?

- Deliveroo ZZP'er is 39,3% goedkoper dan werknemer met cao-loon
- Ubereats ZZP'er is 54,1% goedkoper dan werknemer met cao-loon

WAAROM IS ZZP-ER GOEDKOPER DAN WERKNEMER?

- Lager Bruto uurloon: Deliveroo 22% en Ubereats 41% lager.
- Lagere werkgeverskosten: Geen sociale premies en pensioenpremies

FACTSHEET ZZP EN SCHIJNOPDRACHTGEVERSCHAP

Werkgevers en opdrachtgevers bedenken aan de lopende band (schijn)constructies om hun loonkosten te drukken. Met maar één doel: om werknemers voor zomin mogelijk geld aan het werk te zetten. Het zijn verdienmodellen geworden. Soms zijn de verdienmodellen legaal, maar niet gewenst. Vaak gaat het om illegale praktijken. In beide gevallen zijn werknemers de dupe. In factsheets presenteren we de meest voorkomende (ongewenste) verdienmodellen die in de praktijk kunt tegenkomen. Hiermee laten we zien hoe opdrachtgevers en uitzendbureaus te werk gaan en wat daarvan de gevolgen zijn voor uitzendkrachten, tijdelijke werknemers, vaste werknemers, uitzendbureaus en opdrachtgevers.

In deze factsheet bespreken we het verdienmodel ZZP en schijn-opdrachtgeverschap.

1. WAT IS ZZP?

ZZP is de afkorting voor Zelfstandige Zonder Personeel. Een zzp'er is een zelfstandig ondernemer. Hij bepaalt zelf welke klussen hij doet, doet deze voor verschillende opdrachtgevers en voor eigen rekening en risico. De zzp'er is vrij om te bepalen hoe het werk precies wordt gedaan, als hij zich maar aan de overeengekomen uitkomst houdt. Als ondernemer werft de zzp'er zelf de opdrachten, zorgt zelf voor scholing en bepaalt zelf of en wanneer er vakantie kan worden genomen.

Zzp'ers verkopen producten of diensten aan consumenten of zij worden vanwege hun bijzondere expertise ingehuurd door bedrijven, waarover het zelf niet beschikt. De zzp'er onderhandelt zelf over het tarief dat hij ontvangt voor de opdracht en neemt daarbij mee de extra kosten zoals reis- en verwervingskosten en reserveringen voor bijvoorbeeld opleidingen, verzekeringen, pensioen, leegloop en vakantie.

Tegenover de vrijheid die een zzp'er heeft om zelf zijn werkzame leven in te vullen staat dat hij de bescherming die werknemers ontvangen niet ontvangt. Werknemers zijn verzekerd tegen werkloosheid, (langdurige) ziekte en bouwen pensioen op. Er worden geen premies voor sociale verzekeringen en pensioen afgedragen voor de zzp'er. Zzp'ers moeten dit allemaal zelf regelen.

2. WAARAAN HERKEN JE ZZP?

- Een zzp'er wordt ingeschakeld voor specialistisch werk, een bijzondere vaardigheid of klus waarover de opdrachtgever zelf niet beschikt.
- Het gaat vaak om ingewikkeld, specialistisch werk
- De zzp'er onderhandelt zelf over het tarief dat hij ontvangt voor de opdracht
- De productiemiddelen worden door de zzp'er zelf ingebracht
- De zzp'er bepaalt zelf hoe hij het werk doet en heeft geen leidinggevende die hem aanstuurt. De opdrachtgever controleert alleen het eindresultaat op kwaliteit en zorgt voor een veilige werkomgeving.
- De zzp'er werkt voor eigen rekening en risico. Dat betekent dat de facturatie naar de opdrachtgever plaatsvindt op basis van output, geleverde prestatie en niet in uren tenzij het om dienstverlening gaat.
- Omdat een zzp'er geen werknemer is, bouwt deze geen werknemersverzekeringen op. De zzp'er betaalt geen loonbelasting en kan van fiscale faciliteiten voor ondernemers gebruikmaken, de opdrachtgever draagt geen premies af voor sociale zekerheid.

3. WANNEER IS ER SPRAKE VAN EEN SCHIJNCONSTRUCTIE?

Wanneer zzp'ers worden ingezet in een schijnconstructie om loonkosten te besparen noemen we dat schijn-opdrachtgeverschap. Het is namelijk de opdrachtgever die net doet of hij een opdracht geeft en geen werkgever is.

Deze zzp'er werkt onder gezag en is bijna niet te onderscheiden zijn van werknemers. Veel schijnzelfstandigen verkeren in een afhankelijke positie en verdienen weinig, maar zeker niet allemaal.

Schijnopdrachtgevers vinden we ook elders op de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld in de ict of in de zorg. Daar kunnen verdiensten best hoog zijn. Toch vinden we dit een schijnconstructie, omdat er van ondernemen geen sprake is. Er wordt voor een enkele opdrachtgever gewerkt en onder zijn gezag. Het werk is bovendien niet te onderscheiden van die van werknemers in vaste dienst. Toch worden voor deze zzp'ers geen sociale premies en pensioenpremies afgedragen en zo ontstaat er een onwenselijk kostenverschil tussen vaste werknemers en zzp'ers. Daarnaast kan een toename van zzp'ers zorgen voor vervelende gevolgen in de arbeidsorganisatie. De vaste werknemers blijven dan zitten met het vervelende administratieve werk of de lastige nachtdiensten.

De FNV vindt aard van het werk bepaalt welk soort contract van toepassing is. Als er sprake is van vast werk dat tot de kernactiviteit van een bedrijf behoort of werk dat naar zijn aard niet als zelfstandige uitgevoerd kan worden (afwashulp in de horeca), dan moet er op basis van een arbeidsovereenkomst gewerkt worden. Zzp'ers worden ingezet als de expertise hard nodig is om klussen te klaren die niet tot de kernactiviteit behoren. Van werknemers is sprake als er wordt voldaan aan de drie criteria: gezag, persoonlijke arbeid (geen reële vrijheid tot vervanging) en loon. Deze elementen moeten in onderlinge samenhang bekeken worden. Bij schijn-opdrachtgeverschap wordt een van deze elementen (op papier) eruit gehaald, terwijl het totaalbeeld nog steeds die van een werknemer is. Er wordt bijvoorbeeld gezegd dat de zzp'er zich mag laten vervangen of dat er een tarief wordt betaald (stukloon) in plaats van een (uur)loon. Ook zeggen schijn-opdrachtgevers vaak dat de zzp'er zelf mag bepalen wanneer er gewerkt wordt.

Doordat de overheid de regels actief niet naleeft zien we een enorme toename van schijn-opdrachtgevers in veel sectoren. Over de redenen hiervoor is meer te lezen onder het kopje regelgeving

Schijn-opdrachtgevers herkennen:

- Zzp'ers worden ingezet in de kernactiviteit van het bedrijf, er is geen specialisme dat wordt ingebracht
- De schijn-opdrachtgever bepaalt welk werk wordt gedaan, wanneer en op welke manier
- Het werk kan niet zonder aansturing worden gedaan of is naar zijn aard niet zelfstandig
- Het werkmateriaal en/of de gereedschappen worden door de schijn-opdrachtgever verstrekt
- Er kan niet of nauwelijks over een tarief worden onderhandeld door de zzp'er
- De zzp'er ontvangt meestal een te laag tarief om ook pensioen, verzekeringen, leegloop, vakantie, en opleiding van te financieren
- Zzp'ers en werknemers werken zij-aan-zij en doen hetzelfde werk
- Als er alleen met zzp'ers wordt gewerkt: wel mogelijkheid tot vervanging, maar het lage tarief maakt dat volstrekt onaantrekkelijk een ander aan het werk te zetten
- Alleen vervanging mogelijk als de schijn-opdrachtgever precies weet wie de vervanger is

4. AANTALLEN

Het aantal zzp'ers groeide in Nederland de afgelopen jaren sterk, van ruim 300 duizend in 2003 naar 1,1 miljoen in 2018. Uit onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) blijkt dat deze toename van tijdelijke arbeid en de toename van het aantal zzp'ers in Nederland behoorlijk afwijkt ten opzichte van vergelijkbare landen. Dit is de grootste toename van de vier landen waar zzp'erschap groeit, Tsjechië, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Nederland. Terwijl in 2000 Nederland nog een van het laagste percentage zzp'ers kende.¹ Iets minder dan 200 duizend zzp'ers beoordelen de financiële positie van hun bedrijf in 2017 als matig of slecht.²

¹ OECD (2019) The future of work; OECD employment outlook highlights, p.20.

² Inspectie SZW (2019) Staat van Eerlijk werk – Risico's aan de onderkant van de arbeidsmarkt

5. WAAR KOMEN WE HET TEGEN?

a. Welke sectoren

Bouw, Platformwerk, Metaal, Zorg, Onderwijs, ICT, Regionale omroepen, Journalistiek

b. Bekende werkgevers

Uber, Deliveroo, UberEATS, Tentoo, YoungOnes, Temper

6. RELEVANTE CAO / REGELGEVING / WETGEVING

Tot 1 mei 2016 was de VAR (verklaring arbeidsrelatie) van toepassing. De VAR vrijwaarde de (schijn-)opdrachtgever van het betalen van premies en inhouden van loonbelasting, ook als in de praktijk bleek dat er sprake was van een arbeidsovereenkomst. Het gevolg was dat alleen de werkende de dupe kon worden van handhaving. Onder de VAR werd er daardoor nauwelijks gehandhaafd en heeft het aantal zzp'ers een enorme vlucht genomen.

Het vorige Kabinet (PvdA/ VVD) wilde met de Wet deregulering arbeidsrelatie (DBA) een einde maken aan de situatie waarbij de werkende de dupe werden van handhaving en het enorme aantal schijn-opdrachtgevers. Met de DBA verdween de vrijwaring vooraf en werden opdrachtgever en opdrachtnemer samen verantwoordelijk. Zo zou handhaving weer mogelijk worden. Als opdrachtnemer en opdrachtgever meer zekerheid wilden kon een modelovereenkomst worden opgesteld en bij de Belastingdienst worden voorgelegd. Deze werd na goedkeuring van de Belastingdienst gepubliceerd op de website. Achteraf kon de Belastingdienst altijd nog toetsen of er ook volgens de modelovereenkomst werd gewerkt en indien dat niet het geval was alsnog heffingen voor loonbelasting en sociale premies opleggen.

Na invoering van de Wet DBA ontstond er commotie onder opdrachtgevers en zzp'ers en na een stevige lobby werd er door de minister een 'moratorium' op de handhaving van de wet DBA ingevoerd: er werd niet gehandhaafd. Of alleen bij kwaadwillenden, d.w.z. bij schijnopdrachtgevers waarvan het duidelijk is dat zij bewust de regels overtreden. Dat blijkt een nogal rekbaar begrip te zijn, er wordt op dit moment nauwelijks gehandhaafd.

Het nieuwe kabinet wil de Wet DBA vervangen voor een regeling die meer duidelijkheid biedt, met een minimumtarief van €16 en een 'opt-out' bij uurtarieven boven €75. Daarnaast moet een webmodule duidelijkheid bieden aan opdrachtgevers. Inmiddels is het handhavingsmoratorium van toepassing tot 1 januari 2021. Deze is wel strenger geworden: de belastingdienst kan als zij een arbeidsrelatie constateert, terwijl de werknemer wordt aangemerkt als zzp'er, dat aangeven bij de schijn-opdrachtgever. Deze heeft vervolgens een aantal maanden om aan de regels te gaan voldoen. Doen zij dit niet, dan kan de Belastingdienst naheffingen opleggen.

Wat vindt de FNV van de voorstellen?

De FNV vindt dat de aard van het werk bepaalt onder welk soort contract er gewerkt wordt. Het minimumtarief dat de minister voorstelt vindt de FNV veel te laag om een echte oplossing te zijn. Het is dan ook gebaseerd op het bestaansminimum (bijstandsniveau). Dat kan natuurlijk niet als het om betaald werk gaat. Daarnaast zien wij een volgend verdienmodel opkomen: bij een uurtarief van €16, hoort een minuut-tarief van €0,27. Bij 'stukloonconstructies' wordt dan berekend hoeveel tijd er gemoeid zou zijn bij de uitvoering van één enkele taak. Op die manier kunnen bijvoorbeeld maaltijdbezorgers en taxichauffeurs gelegitimeerd zwaar onderbetaald en veel goedkoper dan vaste werknemers in dezelfde sector aan het werk worden gezet.

Daarnaast hebben wij er principiële bezwaren tegen dat goed betaalde werknemers zich gelegitimeerd kunnen onttrekken aan de solidariteit van ons sociale zekerheidsstelsel en zo een van de grondbeginselen ondermijnen: de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Zodat wij allemaal in ons bestaan kunnen voorzien ook als het tegenzit.

Daarnaast lobbyt FNV op het opheffen van het moratorium op de Wet DBA. Hoewel schijnopdrachtgeverschap inmiddels politiek ook als een probleem gezien wordt, heeft dat nog niet tot concrete maatregelen geleid.

7. JURIDISCHE ZAKEN

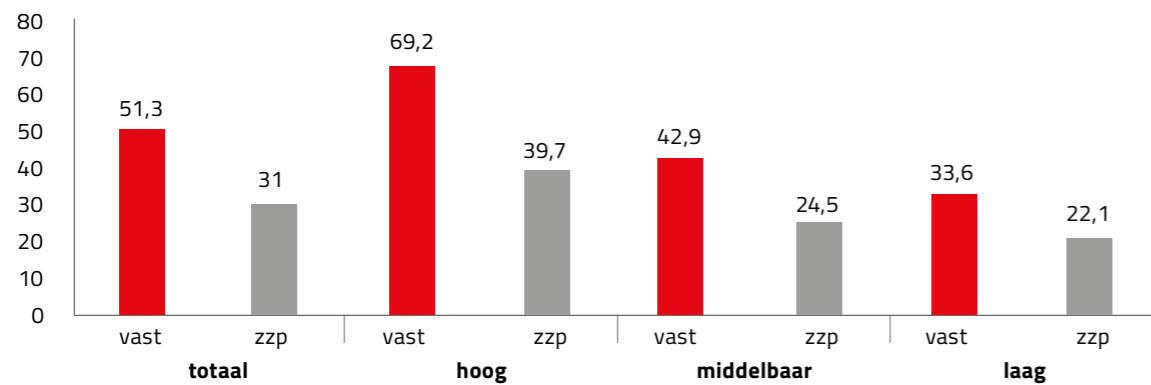
De FNV heeft inmiddels een aantal rechtszaken gevoerd in gevallen waar er duidelijk sprake was van (gedwongen) zzp en schijn-opdrachtgeverschap. Op 15 januari 2019 heeft de kantonrechter Amsterdam in de zaak die de FNV aangespannen had tegen maaltijdbezorger Deliveroo geoordeeld dat het in dit geval inderdaad om werknemers gaat en niet om zzp'ers en dat op deze werknemers de cao beroepsgoederenvervoer van toepassing is. Deliveroo is in hoger beroep gegaan en daar is nu nog geen uitspraak.

8. FINANCIËEL

Grote inkomensverschillen tussen vast en zelfstandigen zonder personeel

Er zijn ruim 800 duizend zzp'ers die vooral hun arbeid aanbieden. Het werk wat deze zzp'ers doen hebben de meeste raakvlakken met werknemers. Hun primair inkomen is gemiddeld 20.300 euro lager dan die van werknemers met een vast contract. Dat betekent dat zzp'ers in totaal 17 miljard euro minder verdienen. Van deze mensen werkt 82% in de marktsector en de rest in de publieke sector. Dit betekent voor de marktsector dat zij 13,8 miljard euro extra aan zzp'ers moeten betalen om tot een gelijk primair inkomen te komen als werknemers met een vast contract. Voor de publieke sector gaat het dan om 3,2 miljard euro.

Het daadwerkelijk verdiende primair inkomen van zelfstandigen zonder personeel die voornamelijk hun arbeid inzetten, blijft met 31 duizend fors achter bij het primair inkomen van werknemers met een vast contract. Het verschil is gelijk aan 20.300 euro. Hoogopgeleide zzp'ers hebben een inkomen van bijna 40 duizend euro. Laagopgeleide zzp'ers ongeveer de helft. Het primair inkomen van zzp'ers is te beschouwen als winst uit ondernemen of gelijk te stellen aan de omzet minus de gemaakte kosten. De verschillen in netto-inkomen tussen werknemers met een vast contract en zzp'ers zijn aanzienlijk geringer. Dat komt omdat zzp'ers niet verplicht zijn om pensioenpremie en premie voor de werknemersverzekeringen (arbeidsongeschiktheid, ziekte en werkloosheid) af te dragen.

Figuur 1: Gemiddeld primair inkomen van werknemers met een vast contract en zzp'ers die eigen arbeid inzetten in euro's (x. 1000) in 2016 naar opleidingsniveau Bron: CBS

Casus: Maaltijdbezorging

In juni 2019 heeft de FNV het onderzoeksrapport 'maaltijdbezorgers verdienen beter' aan de vaste kamer commissie Arbeidsmarkt aangeboden. In dit rapport beschrijft de FNV de knelpunten in de maaltijdbezorging, het verdienmodel en berekent de kosten van toepassen van schijnconstructies voor zowel de betrokken werkenden als voor de maatschappij als geheel.

We zien dat de uurlonen achterblijven voor zzp'ers ten opzichten van wat zij zouden horen te verdienen in loondienst. Daarnaast zien wij dat de kosten die de werkgever / schijn-opdrachtgever heeft voor de inzet van deze freelancers dramatisch lager zijn, dan wanneer zij zich aan de regels zouden houden. Een belangrijk deel van deze kostenbesparing zit in het niet afdragen van sociale premies en pensioenpremie.

Bedrijf	TLN-cao	Deliveroo zzp	UberEATS zzp
Bruto uurloon*	€ 14,99	€ 11,69	€ 8,84
verschil TLN €		-€ 3,30	-€ 6,15
verschil TLN %		-22,0%	-41,0%
Werkgeverskosten**	€ 19,27	€ 11,69	€ 8,84
verschil TLN		-39,3%	-54,1%
Inkomstenbelasting per jaar	€ 1.709,00	€ 1.218	€ 814
verschil TLN		-28,7%	-52,4%
Sociale Premies per jaar	€ 3.158,00	€ 0	€ 0
verschil TLN		-100,0%	-100,0%
Pensioenpremies per jaar	€ 1.655,00	€ 0	€ 0
verschil TLN		-100,0%	-100,0%

* Brutoloon: uurloon inclusief reserveringen voor vakantiedagen, vakantiegeld, adv, toeslagen voor werken in het weekend.

** Werkgeverskosten: kosten voor pensioen, sociale lasten en kosten die gepaard gaan met uitoefenen van het werk

Tabel 1: verschillen tussen cao-loon en freelancers in de maaltijdbezorging per individuele werker per uur

	Per jaar	Freelance constructie Per rider 5000 riders
Besparing op arbeidskosten totaal	€ 10.538	€ 52.690.000
Maatschappelijke kosten		
Besparing in belasting	€ 693	€ 3.465.000
Te weinig afgedragen Sociale premies	€ 3.158	€ 15.790.000
Te weinig betaalde pensioenpremies	€ 1.655	€ 8.275.000
Totale maatschappelijke kosten	€ 5.506	€ 27.530.000

Tabel 2: de verschillen in de maaltijdbezorging berekend over een totaal jaar per individuele werker en voor 5000 zzp'ers per jaar.

